

แนวทางการดำเนินงานตามพันธกิจ 6 ด้าน ของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา

The Operational Guidelines according to the Six Missions of the Sangha in Nakhon Ratchasima Province

สมศักดิ์ สอนพะเนา, สิริภพ สวนคง, พระมหาสุพร รุกขิตธมฺโม

Somsak Sonphanao, Siraphop Suandong, Phramaha Suporn Rakkhitadhammo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Ratchasima Campus

E-mail: somsaksonphanao@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามพันธกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานตามพันธกิจ 6 ด้านของพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการดำเนินงานตามพันธกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา โดยได้ลงพื้นที่ในการสัมภาษณ์ และจัดสนทนากลุ่ม จำนวน 86 รูป/คน ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิเคราะห์และสังเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

การดำเนินงานตามพันธกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ (1) ด้านการปกครอง มีการประชุมทุกระดับเพื่อเตรียมความพร้อม (2) ด้านการศาสนศึกษา มีส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนทั้งพระสงฆ์และคฤหัสถ์ (3) ด้านการเผยแผ่ มีกิจกรรมตรวจเยี่ยมลงพื้นที่เพื่อแสดงธรรมให้ความรู้กับชุมชน (4) ด้านการสาธารณูปการ มีการปรับปรุง ซ่อมแซม ช่วยเหลือวัด บ้าน โรงเรียนที่ประสบความลำบาก (5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการสนับสนุนส่งเสริมด้านทุน อุปกรณ์การเรียน ทั้งปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ และ (6) ด้านการสาธารณะสงเคราะห์ มีโครงการกิจกรรมปฏิบัติธรรมเพื่อสงเคราะห์พระสงฆ์และคฤหัสถ์

สภาพปัญหาการดำเนินงานของพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา ในการพัฒนาสังคมสงเคราะห์ทั้ง 6 ด้าน คือ (1) ด้านการปกครอง พระสงฆ์ไม่เข้าร่วมการประชุม และไม่ปฏิบัติตามมติที่ประชุม (2) ด้านการศาสนศึกษา พระสงฆ์สามเณรไม่เข้ารับการศึกษาศาสนศึกษา

และบวชมาแล้วอยู่ไม่ได้นาน (3) ด้านการเผยแผ่ บางชุมชนไม่ให้ความร่วมมือและมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมน้อย (4) ด้านการงานสาธารณูปการ ปัญหาของระบบในการบริหารจัดการศาสนสถาน/ศาสนวัตถุที่ต้องใช้งบประมาณมาก (5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ขาดเงินทุน และอุปกรณ์ทางการศึกษา และ(6) ด้านการสาธารณะสงเคราะห์ ไม่ให้ความร่วมมือขาดการเอาใจใส่ ไม่ตั้งใจและไม่นำไปปฏิบัติ

แนวทางการดำเนินงานตามพันธกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา มี 6 รูปแบบ คือ (1) ด้านการปกครอง ควรยึดหลักอภิธานิยธรรม พระธรรมวินัย สังฆสามัคคี และความเคารพ (2) ด้านการศาสนศึกษา ควรยึดหลัก หลักพละ 5 การศึกษาเรียนรู้ การมีความกตัญญู และการรักษาพระสัทธรรม (3) ด้านการเผยแผ่ ควรยึดหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การส่งเสริมงานพระธรรมทูต และการสร้างควมมีศรัทธา (4) ด้านการสาธารณูปการ ควรยึดหลักสัปปุริสธรรม 7 การพัฒนาการบริหารจัดการ แนวทางการส่งเสริมปรับปรุง ซ่อมแซม (5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรยึดสราณิยธรรม 6 การจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมด้านผู้เรียน และด้านการสร้างความสัมพันธ์ และ (6) ด้านสาธารณะสงเคราะห์ ควรยึดหลักไตรสิกขา ด้านการมีศีลธรรม ด้านคุณภาพชีวิต และด้านสุขภาวะที่ดีงาม

คำสำคัญ: แนวทางการดำเนินงาน, พันธกิจ, คณะสงฆ์

Abstract

This research article has objectives: 1) to study the implementation of the six missions of the Sangha in Nakhon Ratchasima Province, 2) to study the conditions, problems in the implementation of the six mission of the Sangha in Nakhon Ratchasima Province and 3) to propose operational guidelines in accordance with the six missions of the Sangha in Nakhon Ratchasima by being in the field in an interview and organized a group discussion of 8 6 person (monks and seculars) in the Nakhon Ratchasima area to collect data for analysis and synthesis.

The research result finds that:

The implementation of the six missions of the Sangha in Nakhon Ratchasima Province including (1) on governance, there are meetings at all levels for the orderliness of the clergy, (2) on religious education, there is a

promotion of learning and teaching's management for both the monks and the householder, (3) on religious propagation, there are activities to visit the area to demonstrate the Dhamma and providing knowledge to the community, (4) on public utilities, there are improvements, repairs, assistance to temples, houses and schools whose are experiencing difficulties, (5) on aid education, there is a support to promote the capital, educational materials, both practice and rejection and (6) on public welfare, there is a religious practice activity project for the monks and the laity.

The state of the operational problems of the monks in Nakhon Ratchasima in the six aspects of social work development : (1) on governance, there are the monks did not attend the meeting and did not follow the resolution of the meeting, (2) on religious education, there are novices and monks do not attend education and had not been ordained for a long time, (3) on religious propagation, there are some communities did not cooperate and had few participants, (4) on public utilities, there are problems of system in the administration of religious places and objects that need to be heavily budgeted, (5) on aid education, there is a lack of funds and educational equipment and (6) on public welfare, there is not cooperating, lack of empathy Inadvertently and not put into practice.

The guidelines for the implementation of the six missions of the Sangha in Nakhon Ratchasima Province are in six forms, namely (1) on governance, it should be adhere to the principles of conditions of welfare, Dharma and disciplines, unity of Sangha and respect, (2) on religious education, it should be based on the principles of 5 powers (Bala), gratitude and the preservation of the true Dhamma (Saddhamma), (3) on religious propagation, it should adhere to the principle of 4 objects of symphaty (Sangahavatthu) in order to build a good relationship, to promote of the missionary work and building faith, (4) on public utilities it should adhere to the principle of 7 virtue of the righteous (Sappurisadhama), to develop of management, guidelines for promoting, improving, repairing, (5) on aid education, it should adhere to 6 states of conciliation (Saraniyadhamma),

learning and teaching management, to promotion of learners and relationship building and (6) on public welfare, it should adhere to the threefold training principle (Tisikkha), morality, quality of life and the well being in good condition.

Keywords: Operational Guidelines, Mission, The Sangha

1. บทนำ

พระสงฆ์ในฐานะเป็นผู้นำจิตวิญญาณ ได้อบรมบ่มนิสัย ให้มีการศึกษาพัฒนาจิต และเป็นหลักชัยเป็นแม่แบบในการดำเนินชีวิตที่ดั่งามแก่ประชาชน มีวัดเป็นจุดศูนย์กลางสรรพวิชา มีหน้าที่ในการอนุเคราะห์ประชาชนตามหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสงฆ์ได้ทำหน้าที่หลัก 6 ประการ คือ “ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว ให้ตั้งอยู่ในความดี อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันดีงาม ให้ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟังอธิบายสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้ง และบอกทางสวรรค์ให้” (ที.ปา. (ไทย), 11/272/216) มีคำสอนที่แสดงถึงความจริงของโลกทางกายภาพ ทั้งในองค์ประกอบของสิ่งมีจริงในธรรมชาติ (วัชระ งามจิตรเจริญ, 2554: 133) พระสงฆ์สอนวิธีการดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จสงบสันติที่ยั่งยืน โดยอาศัยหลักพุทธธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา เป็นสื่อกลางเป็นแนวทางในการยึดเหนี่ยวจิตใจ เชื่อมโยงประสานความสามัคคี และความดีงาม ให้เกิดขึ้นในชุมชนรวมถึงสร้างความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นในสังคมไทย (พระครูโอภาสธรรมพิทักษ์, 2554: 49) พระสงฆ์ส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นหน้าที่ที่จะเข้ามาช่วยในการพัฒนาชุมชน โดยมีแนวคิดในการพัฒนา 5 ประการ คือ (1) การพัฒนาจิตใจนำการพัฒนาวัตถุโดยการอบรมสั่งสอนหลักธรรม เพื่อให้เข้าใจตามสภาพจริง มีปัญญาในการดำเนินชีวิต (2) แนวทางการพึ่งตนเองไม่ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากภาครัฐหรือเอกชน โดยส่งเสริมความร่วมมือในชุมชนและแสวงหาภูมิปัญญาชุมชน (3) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เป็นการพัฒนาทั้งด้านจิตใจและร่างกายควบคู่กันไป (4) แนวทางการพัฒนาแบบบูรณาการ และการมีส่วนร่วมของประชาชน (5) แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยอาศัยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทาง เพื่อมุ่งหวังให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่เพียงพอเหมาะสมกับสภาพ (พินิจ ลาภธนานนท์, 2549: 54) ซึ่งปัจจุบันพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมาได้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของ “งานคณะสงฆ์มี 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านสาธารณูปการ” (กรมการศาสนา, 2538: 9) ถือเป็นพระนักพัฒนาและช่วยเหลือสังคมควบคู่กันไป ถือเป็นบทบาทของผู้นำทางคณะสงฆ์ แต่การขับเคลื่อนในปัจจุบันก็เกิดความลำบาก เพราะสถานการณ์บ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไป เช่น ด้านศาสนศึกษา เป็นต้น “พระสงฆ์หรือสามเณรบวชเข้ามาแล้วอยู่ไม่นาน หรืออยู่ก็

ไม่ได้ศึกษาเรียนรู้ ส่งผลให้จำนวนพระสงฆ์หรือสามเณรลดลง” (พระเทพสีมาภรณ์, สัมภาษณ์) ดังนั้นการดำเนินงานต่าง ๆ ของพระสังฆาธิการนั้นย่อมลดประสิทธิภาพลง และส่งผลกระทบต่อด้านศาสนศึกษา ส่งผลต่อการพัฒนาขับเคลื่อนไปด้วยความลำบากของพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา

ผู้วิจัยมีความสนใจที่ศึกษาแนวทางการดำเนินงานตามพันธกิจ 6 ด้าน ของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามพันธกิจ 6 ด้าน ของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานตามพันธกิจ 6 ด้าน ของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา และเพื่อเสนอแนวทางการดำเนินงานตามพันธกิจ 6 ด้าน ของพระคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานคณะสงฆ์ 6 ด้าน ตามพันธกิจ และนำมาปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลได้ผลจริงสามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือปฏิบัติให้เกิดประโยชน์จริง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามพันธกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานตามพันธกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อเสนอแนวทางการดำเนินงานตามพันธกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

3.2 กลุ่มประชากร/พื้นที่การวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ศึกษาไว้ในเขตจังหวัดนครราชสีมา โดยมีพระสังฆาธิการในการปฏิบัติงานตามพันธกิจ 6 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการปกครอง (2) ด้านการศาสนศึกษา (3) ด้านการเผยแผ่ (4) ด้านการสาธารณูปการ (5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และ(6) ด้านการสาธารณะสงเคราะห์ โดยใช้การสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีประชากรทั้งหมด 86 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (1) แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสัมภาษณ์สำหรับกลุ่มประชากร เพื่อรวบรวมข้อมูลของกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ และ (2) แบบสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยจะใช้แบบสนทนากลุ่มเกี่ยวกับกลุ่มประชากร โดยการสัมภาษณ์ สอบถามสภาพปัญหาการดำเนินงานตามพันธกิจ 6 ด้าน

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล (1) ข้อมูลปฐมภูมิ โดยการเก็บรวบรวมขึ้นมาจากหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ จากพระไตรปิฎก (ภาษาบาลี) ฉบับมหาจุฬาลงกรณ 2500 พระไตรปิฎก (ภาษาไทย) ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ (2) ข้อมูลทุติยภูมิ ข้อมูลทุติยภูมิ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วารสาร ตำรา บทความงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ (3) ข้อมูลเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์ การวิจัยครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ แบบเป็นทางการ ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มสังเกต สนทนากลุ่มกับกลุ่มประชากร

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล (1) วิเคราะห์กระบวนการ การบูรณาการเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีในบริบทของการดำเนินงานของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา (2) สรุปและนำผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ (3) การนำเสนอการศึกษาการดำเนินงานตามพันธกิจ 6 ด้านในจังหวัดนครราชสีมา และ (4) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลโดยการเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีที่ได้กล่าวแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

3.6 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย การนำเสนอข้อมูลในลักษณะการพัฒนาเชิงวิชาการ (Descriptive Presentation) จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่เรียบร้อยแล้ว นำมาพรรณนาเสนอเพื่อเผยแพร่ให้กับกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในพื้นที่ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการดำเนินงานตามพันธกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา” สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

4.1 การดำเนินงานตามพันธกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้วิจัยพบว่า (1) ด้านการปกครอง มีการจัดประชุมคณะสงฆ์ “เพื่อเป็นการช่วยเหลือดูแลพระสงฆ์ให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทุกเดือนจะมีการประชุมคณะสงฆ์ที่วัดบึงพระอารามหลวง” (พระเทพสีมาภรณ์, สัมภาษณ์) เพื่อให้เกิดความเรียบร้อย (2) ด้านการศาสนศึกษา ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอน “ส่งเสริมการเรียนฝ่ายทางพระสงฆ์สามเณร

โดยส่งเสริมให้เรียนนักรธรรม ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษา นักรธรรมโท และนักรธรรมเอก พร้อมทั้งมีการจัดการเรียนการสอนสำหรับเปรียญธรรมบาลี ภายในวัด และสำนักต่าง ๆ และสนับสนุนทางคฤหัสถ์ในการสอบธรรมศึกษา” (พระครูศรีปริยัติวิสุทธิ อภิปัญญา, สัมภาษณ์) (3) ด้านการเผยแผ่ มีกิจกรรมลงพื้นที่พบปะชุมชนในพรรษา “กิจกรรมโครงการเดินธุดงค์วัตรที่จัดขึ้นนี้เพื่อต้องร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านชุมชน เพราะในการพัฒนาชุมชนนั้นต้องอาศัยความร่วมมือทั้ง 3 ฝ่าย คือ บ้าน วัด และโรงเรียน (บวร) โดยเริ่มจากการรู้ว่สิ่งทีควรหรือไม่ควร และปรับเปลี่ยนจากการปรับเปลี่ยนสภาพจิตใจให้ดีขึ้น” (พระธรรมวรนายก, สัมภาษณ์) (4) ด้านการสาธารณูปการ มีการช่วยเหลือชุมชนที่บ้าน วัด โรงเรียน ทีได้รับความลำบาก “การช่วยเหลือถือเป็นหน้าที่ของบุคคลที่อยู่ร่วมกัน คณะสงฆ์ก็เช่นเดียวกัน เพราะมองเห็นประโยชน์ของสุขของพุทธศาสนิกชน” (พ.ท.แดนชัย แก้วสา, สัมภาษณ์) (5) ด้านการศึกษา สงเคราะห์ มีการสนับสนุนทุน อุปกรณ์การเรียน “ทุกปีก็มีการส่งเสริมปัจจัยอาจจะเป็นทุนการศึกษา เป็นการช่วยเหลือและให้กำลังใจซึ่งกันและกัน” (พระครูศีลวรารมณ, สัมภาษณ์) และ (6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ การดำเนินงานเกี่ยวกับกิจกรรมส่งเสริมสติปัญญา อบรมวิปัสสนากรรมฐาน “การดำเนินงานเกี่ยวกับการอบรมวิปัสสนากรรมฐานมาจากญาติโยมที่เห็นความสำคัญด้านการปฏิบัติตามกิจกรรม ซึ่งบางวัดก็มีสาธุชนมาร่วมกันปฏิบัติทั่วประเทศมิได้ขาด” ซึ่งกิจกรรมที่โดดเด่นของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา

4.2 สภาพปัญหาการดำเนินงานตามพันธกิจ 6 ด้านของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้วิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาด้านการปกครอง การประชุมของคณะสงฆ์นั้น คณะสงฆ์บางรูปก็ไม่เข้าร่วมประชุม ขาดการประชุม ทำให้ไม่เข้าใจ ไม่ทราบข้อมูล “การประชุมในแต่ละครั้งนั้น หลวงพ่อพระเทพสีมาภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมาจะนัดประชุมทุกเดือน เพื่อรับฟังแนวคิดต่าง ๆ ของทางคณะสงฆ์ แต่สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นการประชุมของคณะสงฆ์นั้น ก็ไม่เข้าร่วมประชุม ขาดการประชุม จึงทำให้เกิดการบริหารจัดการนั้น ไม่เข้าใจ ทำให้ไม่ทราบข้อมูลการคลาดเคลื่อนของคณะสงฆ์พระสังฆาธิการ” (พระภิกษุพัฒนวิสุทธิ (สมัย), สัมภาษณ์) การเดินทางเข้ามาประชุมก็เป็นอุปสรรค เพราะวัดในเขตการปกครองจังหวัดนครราชสีมา มีระยะห่างจากตัวเมือง และการเดินทางก็เป็นปัญหาไกลจากตัวเมือง 2) สภาพปัญหาด้านการศาสนศึกษา ปัจจุบันนี้พระสงฆ์ สามเณรที่เข้ามาบวชแล้วมีจำนวนลดลง เนื่องจากเมื่อบวชเข้ามาแล้ว ไม่ได้อยู่ในการครองสมณเพศที่ยืนยาว การขับเคลื่อนด้านศาสนศึกษาของพระสงฆ์นั้น ส่วนใหญ่ก็ได้จากพระภิกษุสงฆ์ที่มีกำลังแต่ปัจจุบันก็ประสบปัญหาเรื่องเงินทุน “การขับเคลื่อนด้านศาสนศึกษาของพระสงฆ์นั้น ส่วนใหญ่ก็ได้จากพระภิกษุสงฆ์ที่มีกำลัง แต่ถ้าจะให้สนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐนั้น ก็ลำบาก จะเห็นได้จากข่าวสารบ้านเมือง ขอใช้คำว่า “เงินทอนวัด” มันเป็นปัญหาที่สุ่มเสี่ยง

ต่อการรับบริจาคต่าง ๆ หรือเงินปัจจัยที่สนับสนุนมา การพัฒนาด้านศาสนศึกษา ต้องใช้กำลังศรัทธาบ้าง หรือแม้แต่พระสงฆ์เองก็ติดขัดในเรื่องนี้ การดำเนินงานต่าง ๆ ก็ล่าช้า ติดขัดมากมาย” (พระครูศรีปริยัติวิสุทธิ, สัมภาษณ์) 3) สภาพปัญหาด้านการเผยแผ่ เกิดจากคนในชุมชนที่ยังไม่เข้าใจ บางครั้งก็เกิดจากภัยธรรมชาติ เพราะในช่วงเทศกาลเข้าพรรษาจะมีฝนตกดี การเดินทางลำบาก ระยะเวลาในการเดินทางก็ผิดเวลาตามกำหนด “กิจกรรมโครงการเดินธุดงค์วัตร สภาพร่างกายของพระธรรมวรนายนั่น สุขภาพไม่สมบูรณ์ อายุพรรษาท่านก็มากขึ้น ทำให้ส่งผลถึงกิจกรรมการเดินธุดงค์วัตร เพราะทราบล่วงหน้าว่าหลวงพ่พระธรรมวรนายก อาพาธ เข้าโรงพยาบาลบ่อย และต้องไปพบหมอที่โรงพยาบาล ตามวันเวลาที่กำหนด สังขารร่างกายก็ส่งผลถึงอุปสรรคในการทำหน้าที่ต่าง ๆ ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา” (พระเทพสิมาภรณ์, สัมภาษณ์) การมาต้อนรับคณะสงฆ์ที่ร่วมเดินธุดงค์วัตรไปในแต่ละครั้ง ก็ต้องอาศัยทั้งบ้าน วัด และโรงเรียน บางชุมชนก็มาเยอะบางชุมชนก็มีแค่พระสงฆ์ ด้านชุมชนไม่มาทางโรงเรียนไม่มา ก็ได้รับทราบข้อมูลเฉพาะวัดเท่านั้น 4) สภาพปัญหาด้านสาธารณูปการ พระสงฆ์ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง ที่เป็นอยู่ อยู่อย่างไรก็อยู่อย่างเดิม ไม่มีแนวคิดที่จะสร้าง “งานสาธารณูปการนั้น เป็นการสร้างหรือบูรณะต่าง ๆ ภายในวัด ซึ่งปัจจุบันนี้การขับเคลื่อนเพื่อให้ออกมาเป็นรูปธรรมนั้น ต้องยึดหลักทางปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ทุน งบประมาณ กำลังคน หรือแม้แต่การช่วยเหลือของทางราชการซึ่งนี่ก็เป็นเรื่องลำบาก คณะสงฆ์ต้องช่วยกันขับเคลื่อน แต่สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนี้ เป็นปัญหาของพระสงฆ์เราไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง ที่เป็นอยู่ อยู่อย่างไรก็อยู่อย่างเดิม ไม่มีแนวคิดที่จะสร้าง ซึ่งตรงนี้ก็ปัญหา” (พระครูศรีปริยัติวิสุทธิ, สัมภาษณ์) ทำให้กำลังศรัทธานั้นตกไปของผู้ที่จะช่วยเหลือ ทางคณะสงฆ์หรือพระสังฆาธิการไม่ขับเคลื่อนเอง จึงเป็นปัญหา การบูรณะ ซ่อมแซมหรือปรับปรุงขึ้นมา ซึ่งการปรับปรุงหรือบูรณะต่าง ๆ นี้ก็ต้องใช้ระยะเวลา เพราะกำลังศรัทธานั้นต่าง ๆ กัน ปัจจัยต่าง ๆ ของวัดนั้น ๆ ก็ต่างกัน 5) สภาพปัญหาทางการศึกษาสงเคราะห์ งบประมาณในแต่ละปีนั้นก็ยังไม่พอในการใช้จ่ายทุกเรื่องในการจัดการเรียนการสอน เพราะไม่เพียงพอในส่วนของการจัดสรรงบประมาณ เพราะงบประมาณเงินทอง บ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไป “สภาพปัญหามันเมื่อนั้นทุกวันนี้ได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดความยุ่งยากในการทำงานตามระบบต่าง ๆ ซึ่งยุคนี้ก็งดการรวมกลุ่มกันช่วงของโควิด 19 ระบาด ส่งผลถึงการจัดการเรียนการสอนนั้นลำบากต้องแก้ไขให้เท่าทันเหตุการณ์ในยุคปัจจุบัน ต้องเตรียมความพร้อมทั้งด้านการศึกษา ครู อุปกรณ์เสริม เพราะเหตุการณ์ปัจจุบันบีบตัวให้เราต้องแก้ปัญหาไปก่อน การเตรียมการเรียนการสอนอาจไม่ทัน และแก้ไขด้วยความลำบาก ทำให้เลื่อนการเปิดเรียนออกไป ส่งผลถึงการจัดการศึกษาสงเคราะห์ไม่ได้ดีเท่าที่ควร” (ผศ.ดร. ธวัชชา เดชสุภา, สัมภาษณ์) ส่งผลการจัด

การศึกษาที่ไม่ราบรื่นเท่าที่ควร ทั้งค่าน้ำ ค่าไฟ บางครั้งต้องจ่ายเดือนละ หลายพันบาทเลยทีเดียว และ 6) สภาพปัญหาด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ เมื่อกลุ่มพุทธศาสนิกชน หรือผู้เข้าร่วมปฏิบัตินั้น เข้าร่วมกิจกรรมไป แล้วติดภาระ มีงานนอก “การเข้าร่วมกิจกรรมโครงการ ผู้เข้าร่วมปฏิบัติ นั้น มาน้อยวันเกินไป ระยะเวลาน้อยการปฏิบัติ นั้น ไม่เกิดประโยชน์แก่ ผู้เข้าร่วมปฏิบัติ เพราะหากปฏิบัติแล้วทำตามกำหนดการ 10 วัน ขึ้นไปนั้นจะได้ประโยชน์มากกว่า และจิตใจก็จะได้ปรับเปลี่ยน ซึมซาบของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เกิดจากการปฏิบัติที่แท้จริง (เกรียงไกร พินยารักษ์, สัมภาษณ์) มีหน้าที่ที่ต้องออกมาในช่วงของการปฏิบัติที่กำลังดำเนินไปตามระยะเวลาที่กำหนด โดยเฉพาะข้าราชการทั้งหลายนี้ ซึ่งตรงนี้ มาปฏิบัติแล้ว มาด้วยใจหรือมาด้วยอยากให้ผ่านเกณฑ์เท่านั้น ทำให้การปฏิบัติตามโครงการกิจกรรมของบางวัดนั้น ไม่ดำเนินต่อเนื่องเมื่ออบรมแล้วนี้จะนำหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนานั้น กลับไปปฏิบัติที่บ้านหรือในชีวิตประจำวันได้หรือไม่ หากผู้เข้าร่วมอบรมนำไปปฏิบัติที่บ้าน หรือปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันแล้วก็จะเกิดประโยชน์ที่แท้จริง

4.3 แนวทางการดำเนินงานตามพันธกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา

1. แนวทางการดำเนินงานด้านการปกครอง ต้องยึดหลักปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

- 1) หลักอุปถัมภ์ธรรม การดำเนินงานการปกครองนั้น ควรมีหลักปฏิบัติของการประชุม พระสังฆาธิการ ซึ่งจะเป็นการยึดหลักอุปถัมภ์ธรรม “อุปถัมภ์ธรรม 7 เป็นหลักการร่วมรับผิดชอบที่จะช่วยป้องกันความเสื่อม นำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองโดยส่วนเดียว” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2550: 27) เพราะทำให้เกิดความสามัคคีตามหลักพระพุทธศาสนา
- 2) ยึดหลักพระธรรมวินัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อยแห่งหมู่สงฆ์นั้นได้ปฏิบัติที่ดั่งามถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย “ซึ่งก็จัดประชุมคณะสงฆ์ขึ้นเป็นประจำทุก ๆ เดือน พระภิกษุสงฆ์ที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายจะต้องเข้าร่วมประชุมสงฆ์ทั้งหมาย 32 อำเภอ การประชุมนี้ย่อมสร้างความสัมพันธ์ และป้องกันเพื่อมิให้เกิดความผิดพลาด และการประชุมสงฆ์เป็นการส่งเสริมด้านพระธรรมวินัยในทางพระพุทธศาสนา” (พ.ท.แดนชัย แก้วสา, สัมภาษณ์ 3) ยึดหลักสังฆสามัคคี การมีความรักมีความสามัคคีสามารถเชื่อมถึงจิตใจของผู้เกี่ยวข้องในการเห็นความสำคัญ แสดงถึงความสมัคครสมานสามัคคีในหมู่คณะของชุมชนนั้น ๆ และ 4) ยึดหลักการมีความเคารพ ส่งเสริมเพื่อให้เกิดความดั่งามแห่งสงฆ์ โดยมีผลมาจากการประชุมสงฆ์ โดยเคารพในที่ประชุม เพราะการมีความเคารพต่อกันและกัน ถือเป็นสิ่งที่บุคคลพึงกระทำอย่างยิ่ง

2. แนวทางการดำเนินงานด้านการศาสนศึกษา ควรยึดหลัก ดังนี้

1) ยึดหลักพละ 5 เพราะเป็นหลักธรรมที่เป็นตัวส่งเสริมให้เกิดความประสบผลสำเร็จและธรรมที่เป็นกำลัง “พระพุทธองค์ทรงจำแนกไว้ 5 ประการ มีชื่อเรียกว่า พละ 5 ประกอบด้วย สัทธาพละ วิริยะพละ สติพละ สมาธิพละ ปัญญาพละ” (อง.ปญจก.(ไทย), 22/14/17-18) 2) ยึดหลักการศึกษาเรียนรู้ เป็นการส่งเสริมให้ระบบการเรียนการสอนทั้งปรีชาปฏิบัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ ให้เกิดความสมบูรณ์ 3) ยึดหลักการมีความกตัญญู การศาสนศึกษานี้จะเป็นตัวช่วยส่งเสริมในพระสงฆ์ และสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียน จะเห็นได้จากการศึกษาเล่าเรียนนั้น แสดงถึงบวชมาแล้วไม่ได้นิ่งเฉย ๆ แต่เห็นความสำคัญของการบวช “การนำหลักปฏิบัติของทางพระพุทธศาสนา เป็นการแยกแยะปัญหาเป็นประเด็น เพื่อจะใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของตนเอง โดยเห็นความสำคัญความถูกต้องและกระตุ้นการคิด การแสวงหา พุดคุยสนทนา เพื่อมีแนวปฏิบัติอย่างเป็นระบบ และสามารถยึดหลักเพื่อความถูกต้อง อย่างมีความเข้าใจเป็นระบบ” (พระครูอุดมเชมคุณ, สัมภาษณ์) และ 4) ยึดหลักการส่งเสริมการศึกษา เป็นการรักษาพระสัทธรรม พระภิกษุสงฆ์ สามเณรจะต้องใช้ความเพียรพยายามต่อสู้ อดทนในการศึกษาเรียนรู้ภาษาบาลี เมื่อตั้งใจอย่างแน่วแน่แล้วก็จะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

3. แนวทางการดำเนินงานด้านการเผยแผ่ควรยึดหลักปฏิบัติ ดังนี้

1) หลักสังคหะวัตถุ 4 เป็น “หลักธรรมการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน” (อง.จตุกก. (ไทย), 21/32/42) การช่วยเหลือ ด้วยการให้ทานเป็นการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้วยเห็นว่าสิ่งของที่ตนเสียสละไปนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้รับ เป็นการแสดงความมีน้ำใจ การพูดจาอ่อนหวาน การประพฤติตนเป็นประโยชน์ และมีความเสมอต้นเสมอปลาย 2) ยึดหลักการสร้างความสัมพันธ์ เป็นการเชื่อมโยงระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พัฒนาแนวคิดไปในทิศทางที่วางแผนไว้ 3) ยึดหลักการส่งเสริมงานพระธรรมทูต “ซึ่งต้องปรับเปลี่ยนเพราะปัจจุบันวิถีชีวิตประจำวันของผู้คนเปลี่ยนไป การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงต้องปรับเปลี่ยนวิธีการ และเป้าหมายไปตามผู้คนในยุคโลกาภิวัตน์” (พระครูศีลวราภรณ์, สัมภาษณ์) และ 4) ยึดหลักความมีศรัทธา มีความเคารพซึ่งกันและกัน “ความเชื่อเป็นการยอมรับหรือเชื่อถือในเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเหตุและผลซึ่งเกิดจากการความต้องการที่จะเคารพ” (สิริภพ สอนดง, 2563: 934) ซึ่งเป็นความสำคัญสำหรับชาวพุทธทั้งพระสงฆ์ และพุทธศาสนิกชน ต้องอาศัยความเชื่อการมีความศรัทธาให้เกิดขึ้น เพื่อช่วยเหลืองานพระศาสนา

4. แนวทางการดำเนินงานด้านการสาธารณูปการ ควรยึดหลักปฏิบัติ ดังนี้

1) ยึดหลักหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยพระสังฆาธิการ เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะ

อำเภอ เจ้าคณะจังหวัด หรือพระที่เป็นผู้นำในการที่จะส่งเสริมปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่อการพิจารณาวิเคราะห์ในการปฏิบัติให้กับชุมชน 2) ยึดหลักการพัฒนาด้าน ศาสนสถาน/ศาสนวัตถุ นั้น สามารถพัฒนาไปถึงศาสนสถาน/ศาสนวัตถุภายในวัดให้เกิดความเจริญ การบูรณะซ่อมแซม ถือเป็นการช่วยเหลือ รักษา สืบทอดพระพุทธศาสนา 3) ยึดหลักการบริหารจัดการ “การบริหารเป็นการจัดการอย่างมีระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และทำให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยความร่วมมือของกลุ่มบุคคล และยังเสนอว่า การบริหาร และการจัดการ นั้นบางครั้งอาจให้แทนกันได้เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ห้วงผลขึ้น สดท้ายอย่างเดียวกันคือ ความสำเร็จของงาน” (พระครูศรีปริยัติวิสุทธิ, สัมภาษณ์) เป็นแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาสังคมสงเคราะห์ด้านการสาธารณูปการ เป็นส่งเสริมการบำรุงรักษาวัดและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี เป็นหน้าที่ของผู้บริหารวัดและคณะสงฆ์โดยตรง 4) ยึดหลักการมีจิตสำนึกที่ดีงาม เป็นการพัฒนาด้านจิตสำนึกด้วยการสร้างความดีงามในพระพุทธศาสนา และควบคู่ไปด้วยการมีจิตสำนึกที่ดีต่อพระพุทธศาสนา สมกับที่ได้รับมอบหมายหรือการดูแล และเอาใจใส่ เพราะการปฏิบัติหน้าที่อย่างรับผิดชอบต่อพุทธศาสนาและสังคม

5. แนวทางการดำเนินงานด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรยึดหลักปฏิบัติ ดังนี้ 1) ยึดหลักสราณียธรรม 6 ประการ คือ (1) เมตตากรรม จะทำอะไรก็ให้ทำด้วยเมตตา (2) เมตตาจักรม จะพูดอะไรก็ประกอบด้วยเมตตา (3) เมตตาโมกรรม จะคิดอะไรก็คิดกันด้วยเมตตา (4) แบ่งปันลาภที่ตนได้มาในทางที่ชอบธรรมให้แก่เพื่อนภิกษุสามเณร (5) รักษาศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนภิกษุสามเณรอื่น ๆ และ(6) มีความเห็นร่วมดีงามกันกับเพื่อนภิกษุสามเณรอื่น ๆ 2) ยึดหลักการจัดการเรียนการสอนที่ตรงประเด็น จะต้องมีความเหมาะสมเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์การเรียนเนื้อหาสาระในการสอนได้เหมาะสมกับเวลาเรียน เพื่อเป็นการสร้างทักษะใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น “ซึ่งในปัจจุบันจะเน้นการเสริมสร้างทักษะชีวิต ภาวะทางอารมณ์ ศีลธรรมและจริยธรรม รู้จักสร้างสัมพันธภาพที่ดีเพื่อปรับตัวเข้ากับบุคคลและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างดี และมีความสุข” (น.ท.จวน ทรงภูมิ, สัมภาษณ์) 3) ด้านผู้เรียน โดยมีกิจกรรมเสริม เพื่อให้ผู้เรียนนั้น มีประสบการณ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และได้ปฏิบัติจริง ทำให้เกิดทักษะในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และ 4) ยึดหลักการสร้างความสัมพันธ์ สถานศึกษาควรมีแนวทางในการส่งเสริมกิจกรรมของเยาวชน อันจะเกิดประโยชน์กับการจัดการศึกษาที่ควบคู่ศีลธรรม ย่อมส่งผลถึงเยาวชนมีความคล้อยตามจุดมุ่งหมายระดับต่าง ๆ ของการพัฒนาทางด้านพระพุทธศาสนา

6. แนวทางการดำเนินงานด้านการสาธารณะสงเคราะห์ควรยึดหลักปฏิบัติ คือ 1) ยึดหลักไตรสิกขา เป็นพัฒนาการมีศีล สมาธิ และปัญญา ทางพระพุทธศาสนาย่อม

ส่งผลถึงเรื่องความดี การกำหนดคุณค่าของคุณธรรมเพื่อวางแนวทางมาตรฐานความประพฤติ สร้างความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มีต่อ “การปฏิบัติธรรมไม่ว่าจะเป็นการสวดมนต์ การแผ่เมตตา การฟังธรรม การนั่งสมาธิ ทุกอย่างเป็นการพัฒนาให้เกิดศีลสมบูรณ์ สมาธิตั้งมั่น และมีปัญญาในการพิจารณา หรือการรอบรู้ต่าง ๆ ซึ่งตรงกับการปฏิบัติหลักธรรม ไตรสิกขา ทั้ง 3 อย่าง ศีล สมาธิ และปัญญา” (พระภิกษุพัฒนวิสุทธิ (สมัย), สัมภาษณ์)

2) ยึดหลักการมีศีลธรรม ส่งเสริมพัฒนาการมีศีลธรรม คุณงามความดี ปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบวินัย ส่งผลถึงเรื่องความดี ความงาม ความสุข 3) ยึดหลักการมีคุณภาพชีวิตที่ดี การปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นแนวทางในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นการมีชีวิตที่ดีมีความสุข มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านสุขภาพ และ 4) ยึดหลักสุขภาวะแบบองค์รวม ได้แก่ (1) สุขภาวะทางกาย เป็นการระลึกร่างกายในการระวังในอริยบทต่าง ๆ ในการยืน เดิน นั่ง นอน โดยการให้รู้จักบ่มเพาะฝึกอบรมร่างกายของเราที่จะติดต่อกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ให้เป็นปกติ (2) สุขภาวะทางวาจา ป้องกันการกล่าวคำพูดต่าง ๆ ซึ่งจะเกี่ยวเนื่องด้วยวจีสุจริต สัมมาวาจา เป็นไปในทางที่ชอบและดีงาม ย่อมมีอานิสงส์หรือมีผลในทางธรรม มีผลทางสังคม (3) สุขภาวะทางจิต การทำจิตให้เจริญนี้ก็อย่างหนึ่งหรือจะเรียกว่าสมาธิภาวนา และ (4) สุขภาวะทางด้านปัญญาเพื่อการดำรงชีวิตในประจำวัน การทำงานต่าง ๆ เป็นผลจากการปฏิบัติเพื่อขัดเกลาความประพฤติสู่ความดีงามเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. การดำเนินงานตามพันธกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา เป็นบทบาทหน้าที่สำคัญของคณะสงฆ์ เป็นการดำเนินงานที่ต้องประกอบด้วยศาสตร์และศิลป์ในการป้องกัน ฟื้นฟู และพัฒนาบุคคล กลุ่ม ชุมชน หรือสังคมที่ประสบปัญหา โดยการนำความรู้ ความเข้าใจ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสังคม ผสมผสานกับหลักการ วิธีการสังคมสงเคราะห์ เพื่อช่วยเหลือให้บุคคล กลุ่ม ชุมชน หรือสังคม สามารถพึ่งพาตนเองได้หรือมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี เป็นงานที่สำคัญที่พระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมาให้ความสำคัญ สงเคราะห์ประชาชนในชุมชนและสังคม โดยมีวัดและพระภิกษุสามเณรเป็นผู้นำและผู้ปฏิบัติตาม และเป็นการดำเนินการช่วยเหลือไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกวี วงศ์พุ่ม “ภาวะผู้นำ คือ การที่ผู้นำใช้อิทธิพลในความสัมพันธ์ซึ่งมีอยู่ต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยการ โดยใช้กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย (กวี วงศ์พุ่ม, 2539: 13)

2. การดำเนินงานตามหลักพันธกิจ 6 ด้านในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งคณะสงฆ์ที่มีบทบาทในการจัดการศึกษาทั้งปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ มีส่วนช่วยการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ทั้งผู้จัดการและผู้เรียนรู้ให้เป็นระบบ ทั้งต้องอาศัยความชำนาญ ความรู้

และความสามารถที่จะปรับเปลี่ยนในการบริหารการให้เข้าทันยุคสมัย เพื่อเสริมสร้างระบบมีการวางแผนงาน แนวทาง หลักการ วิธีการ เพื่อให้สำเร็จในการที่จะนำไปใช้ประโยชน์ ทั้งรู้จำ เข้าใจ มีศักยภาพ และประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ กล่าวว่า ประสิทธิภาพ “กิจกรรมทางด้านการบริหารบุคคลที่ได้เกี่ยวข้องกับวิธีการ ซึ่งหน่วยงานพยายามที่จะกำหนดให้ทราบแน่ชัดว่าพนักงานของตนสามารถปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด เป็นการวัดผลการทำงานขององค์กรนั้นว่าทำงานได้ปริมาณงานมากน้อยแค่ไหน คุณภาพงานดีมากน้อยแค่ไหน ใช้เงิน เวลา แรงงานไปมากน้อยแค่ไหน โดยรวม ความมีประสิทธิภาพองค์กร” (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2544: 63)

3. การดำเนินงานตามหลักพันธกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์นั้น ส่งผลถึงการดำเนินงานไปสู่ความยั่งยืน ถือเป็นการดำเนินงานทั้งระบบทั้งฝ่ายพระสงฆ์และฝ่ายชุมชนสามารถอาศัยการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยยึดหลักของทางพระพุทธศาสนา ซึ่งจะมีหลักการปฏิบัติตามหลักธรรมด้วยการสงเคราะห์ คือ หลักสังคหะวัตถุ 4 ประการ จะเป็นการส่งเสริมความดีงามในชุมชน ของการแบ่งปัน การเอื้อเฟื้อ การพูด การสื่อสาร การสร้างประโยชน์ร่วมกัน และการปฏิบัติตัวอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งทั้งนี้เป็นการการพัฒนาแบบองค์รวม คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาสังคม การพัฒนาสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในทางพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) กล่าวถึง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ “ทรัพยากรมนุษย์นั้นเป็นการมองมนุษย์ในฐานะทรัพยากร คือ เป็นทุน เป็นปัจจัยใน การที่จะนำมาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ส่วนการพัฒนาคนโดยมองคนในฐานะเป็นมนุษย์ มีความหมายว่า มนุษย์มีความเป็นมนุษย์ของตนเอง ชีวิตมนุษย์นั้นมีจุดหมาย คือ ความสุข อิสระภาพ ความดี ความงามของชีวิต ซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคล” (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2543: 51)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรสนับสนุนงานการดำเนินงานของคณะสงฆ์ตามพันธกิจ 6 ด้าน เพื่อให้มีความโดดเด่นทั้ง 6 ประการ เพื่อเป็นการพัฒนาความร่วมมือทางพระสงฆ์ทางพระสังฆาธิการ คณะสงฆ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีการปรึกษาหารือเกี่ยวกับการวางแผนงานให้เป็นระบบ

2. ควรสนับสนุนการดำเนินงานของคณะสงฆ์ตามพันธกิจ 6 ด้าน ด้านการพัฒนาการศึกษาของพระสงฆ์ทั้งปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ ให้เป็นรูปธรรม มีระบบการวางแผนงานที่ชัดเจน เพื่อเป็นการขับเคลื่อนองค์ความรู้ สร้างสติปัญญาให้เกิดขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งต่อไปเพื่อให้เห็นความชัดเจนหรือรายละเอียดข้อปลีกย่อยเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานตามพันธกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา ในประเด็นดังต่อไปนี้

1. แนวทางการดำเนินงานตามพันธกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา ในประเด็นเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณี พิธีกรรม และวัฒนธรรม

2. แนวทางการดำเนินงานตามพันธกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา ในประเด็นเกี่ยวข้องกับศาสตร์สมัยใหม่ด้านวิธีการ หลักการ ขั้นตอนการเชื่อมโยง และการบูรณาการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา.(2538). **คู่มือการบริหารศึกษาคณะสงฆ์**.กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- กวี วงศ์พุด. (2539). **ภาวะผู้นำ**. พิมพ์ครั้งที่ 4.กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพบัญชี.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2550). **ธรรมานุญชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ.
- _____. (2543). **ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก หมอดิศัยศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัชรระ งามจิตรเจริญ. (2554). **สมการความว่าง**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์กรีนปัญญาญาณ.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2544). **ทฤษฎีองค์กรประสิทธิภาพ รวมบทความสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- พระครูโสภาธรรมพิทักษ์ (เสียม เตชธมโม/เงางาม). (2554). **ศึกษาหลักและวิธีการเผยแผ่ธรรมของพระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุโท)**. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พินิจ ลาภธนานนท์. (2549). กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับการปรับเปลี่ยนบทบาทการพัฒนาของพระสงฆ์ นักพัฒนาในภาคอีสาน. **รายงานการวิจัย**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิรภพ สนวนดง. (2563). ความเชื่อพระพุทธศาสนาในปราสาทหินพิมาย. **รายงานการสืบเนื่องประชุมวิชาการ การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1**. มจรวิทยาเขตสุรินทร์.
- เกรียงไกร พินยารักษ์. (3 พฤษภาคม 2563). อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- ธวัชชา เดชสุภา. (18 กุมภาพันธ์ 2563). อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยชินวัตร. สัมภาษณ์.
- น.ท.จวน ทรงภูมิ. (11 พฤษภาคม 2563). ผู้จัดการโรงเรียนอนุบาลวัดสะแกและไวยาวังกรวัดสะแก. สัมภาษณ์.
- พ.ท.แดนชัย แก้วสา. (3 พฤษภาคม 2563). 6 หัวหน้าแผนกกรรมวิธีข้อมูล กองทัพน้อยที่ 2 ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- พระครูศรีปริยัติวิสุทธิ อภิปัญโญ. (10 กุมภาพันธ์ 2563). รองเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา และเจ้าอาวาสวัดด่านใน. สัมภาษณ์.
- พระครูศีลวราภรณ์ ฐิตสีโล. (13 กุมภาพันธ์ 2563). เจ้าอาวาสวัดโนนเมืองและผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมพุทธเกษตร. สัมภาษณ์.
- พระครูอุดมเชมคุณ ฐานุตโตโร. (23 กุมภาพันธ์ 2563). เจ้าคณะอำเภอพระทองคำและเจ้าอาวาสวัดพังเทียม. สัมภาษณ์.
- พระเทพสีมาภรณ์ กนตจาริ. (1 กุมภาพันธ์ 2563). เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมาและเจ้าอาวาสวัดบึง (พระอารามหลวง). สัมภาษณ์.
- พระภาวนาพัฒนานุสิฐ สมโย (สมัย). (1 พฤษภาคม 2563). ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 11 และเจ้าอาวาสวัดคลองตาลอง. สัมภาษณ์.